

OBJAVE, JAVNOST, DEMOKRACIJA - DELO ITD.

Vladimir Gajšek

Delo – brez bralcev v zgodovini Slovenije: postjugoslavjski centralizem na delu

Bravci Dela smo ne le ljubljansko zgroženi, ko uvidevamo, kako je lastništvo tiska iz jugoslavjskih rok prešlo v nadaljnjo kontinuiteto revolucije, ki jo nosijo črkarsko uredniki/ce Dela. Kadri, poslovneži, direktorji, sodobni postmoderni tovarnarji, bogataši in bogatašnje, bivša komunistična vodilna plast, dodobra obvladujejo tudi z Delom slovenski komunikacijski prostor. Državni uradniki in funkcionarji, od republiškega do občinskega uradništva – tudi redno berejo Delo, kolikor je organ vlade in države ter se uredništvo ne le podreja, ampak se prav vliže oblastem – da je uredništvo zase tudi samo na sebi oblast.

Upokojenci, študentje, srednješolska mladina in svobodni poklici tudi lahko občasno berejo Delo, čeprav so komercializirane tv postaje že prevzele novinarsko obvestilno vlogo tisku: kar gledamo na tv dnevniku, naslednje jutro kot povzetek tudi preberemo v Delu.

Najslabši naročniki kot odjemalci Dela pa so delavci in kmetje. Tem tudi Delo nima česa povedati, kakor je bilo že tudi v Jugoslaviji.

Nihče se v Republiki Sloveniji kakor ne sprašuje, kdaj in s kakšnim enoumno partijskim ali udbaškim namenom je bilo sploh ustanovljeno Delo kot trobilo jugoslovanskega komunizma in revolucionarjev ali funkcionarjev ter zanje.

Še vedno je vsaka številka izvoda časnika Delo označena številčno – na naslovnici. Kdaj ne bo več te naslovnice v Republiki Sloveniji? Kmalu? V bližnji ali daljni prihodnosti? Nikoli?

Distribucija javnega mnenja po 2. svetovni vojni je bila tudi na Slovenskem le in zgolj enoumno razporejena hierarhično. Vse do zloma komunizma je bilo Delo kakor idejno pijano glasilo komunizma in jugoslovanščine. V tem poskuša Delo ohranjati svojo vlogo.

Delo naj bi pisalo celo o regionalnih temah, čeprav je bilo glasilo jugoslovanskega in slovenskega komunističnega centralizma in cenzure pameti. Po prodanih izvodih v slovenskih regijah je mogoče natančno ugotoviti, kakšen vpliv je imel časnik na pomen časnikarskega bralstva. Tudi v primerjavi s prej Ljubljanskim dnevnikom (kot dependanso Dela posebej dislocirano v Ljubljani) in štajerskim dnevnikom Večer je Delo bilo predvsem ljubljanski časnik, čeprav je obravnavalo samo tematike ljubljansčine, od hotelov do nočnega življenja ali sploh nič od tega. Delo je imelo svoj politično centralni – komunistični – vpliv na provinco regij, in ta vpliv je bil skoraj obvezen: kar je bilo zlaganega v Delu, je bila ideološka resnica, napotek, diktat, pravilo, namig... V plavi barvi policijskih avtomobilov, črni natis – kot pendreki.

Delo se ni nikoli nagibalo k univerzalnosti poročanja, ostalo je zvesto le notranjepolijsko-političnemu nadzorovanju. V dolgoletnem delovanju je opravljalo posel blatenja vsega, kar ni bilo jugoslovenarsko ali komunistično. Delo je poročevalno obsegalo več kot pol Slovenije. Zato si je časopisna javna hiša vedno lahko privoščila socialistično avtarkijo.

Kdo so bili pravzaprav najzvestejši bralci Dela? – Odgovor je razviden v prodanih izvodih in le v prodanih izvodih tega centralističnega slovenskega dnevnika. Tukaj bi bile potrebne količkaj primerjalne študije o razširjenosti Dela v vseh slovenskih regijah: od Bele Krajine in Notranjske in Dolenjske do Ljubljanske regije in Gorenjske, morda celo na Koroško, Štajersko, Prekmurje, kjer so se igrali centralizem socialistično posebne sorte, namreč v tako imenovanem dnevniku Večer, ki še tudi ni propadel.

Prav v primerjavi z razširjenostjo Dela v slovenskih regijah bi se pokazalo, koliko je bila Slovenija odvisna od Ljubljane oziroma od Beograda. Slovenska tematika v časniku Delo bi naj bila razvidna namreč v rubriki Iz naših krajev. Po ustavi iz leta 1974 naj bi se preusmerila tudi idejno-vodilna vloga Dela. Toda v mestih in krajih, ki so šteli vsaj 10.000 prebivalcev, se ni odtlej do leta 2003/04 domala nič spremenilo.

Kako je bilo s prodajo časnika Delo prirejeno zunaj slovenske države, bi lahko pokazala distribucijska logika, ki se veže na dvojno moralo jugoboljševizma: navzven so se jugo/slovenski komunisti lagali tako spretno, da so zbujali celo vtis, da obstaja resnično demokratični centralizem, ne pa enoumje brezobzirnega povzpetništva, ki je slabše od Mussolinija ali Goebbelsa. Zadostitev bralstva je bila z Delom samo samoupravno-socialistična.